

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING

ÅGÅRDSBERGET

Ljungby kommun och socken
Kronobergs län

Carl Persson

SMÅLANDS MUSEUM
RAPPORT 2002:13

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING

Ågårdsberget

Ljungby kommun och socken
Kronobergs län

Carl Persson

Rapport 2002:13, Smålands museum

© 2002 Smålands museum
Allmänt kartmaterial: Copyright Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-29
Produktion och distribution:
Smålands museum, Box 102, 351 04 Växjö
Växjö 2002
ISSN 1403-2902

Innehåll

1. INLEDNING.....	1
2. NATURGEOGRAFISKA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	2
3. ARKEOLOGISKA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	3
3.1 Förhistoriska lämningar	3
3.2 Det historiska landskapet	4
4. Undersökningens syfte.....	4
5. RESULTAT	5
5.1 Inledning	5
5.2 Områdets stratigrafi	6
5.3 Anläggningar och naturvetenskapliga analyser	7
5.4 Fynd	10
6. TOLKNING	11
7. FORNLÄMNINGENS ARKEOLOGISKA POTENTIAL	12
8. SAMMANFATTNING.....	14
9. ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER	15
9. REFERENSER	16

Bilagor

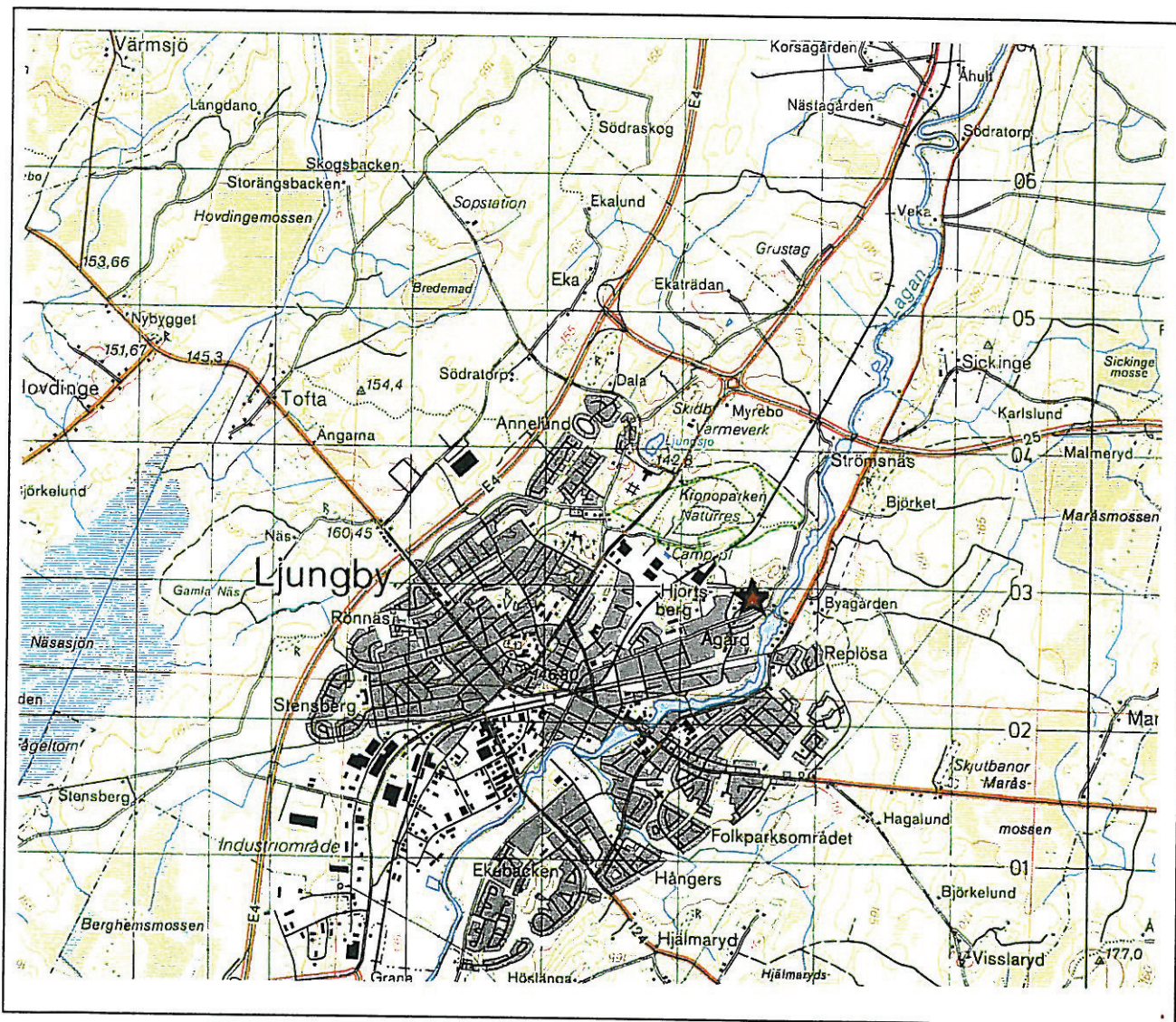
1. Planritning
2. Fotolista, svart/vit
3. Schaktbeskrivning
4. Fyndtabell
5. Anläggningstabell
6. Resultat av ¹⁴C dateringar
7. Rapport över vedartsanalyser
8. Resultat av makrofossilanalyser

1. INLEDNING

Efter beslut av Länsstyrelsen och på uppdrag av Ljungby kommun har Smålands museum utfört en arkeologisk förundersökning av fastigheterna Ljungby 7:56 och 7:58 (fig 1). Området benämns Ågårdsberget. Förundersökningsområdet är beläget i Ljungby tätort.

Inför en planerad husbyggnation utfördes hösten 2000 en arkeologisk utredning. Utredningen resulterade i att fem anläggningar av möjlig förhistorisk natur påträffades (Wilander 2001).

Syftet med föreliggande undersökning har varit att avgränsa och datera boplatsoområdet. Förundersökningsområdet omfattade ca 8000 m². Fältarbetet utfördes 14/8 – 21/8 2001. I undersökningen deltog amanuenserna Henrik Sten, Michel Guinard samt antikvarie Carl Person. Förundersökningens resultat skall ligga till grund för Länsstyrelsens fortsatta hantering av ärendet. Beslut om vidare antikvariska insatser fattas av Länsstyrelsen.

Figur 1. Utdrag ur topografiska kartan 5D SO. Undersökningsområdet markerat med stjärna. Skala 1:50000.

2. NATURGEOGRAFISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Förundersökningsområdet är beläget i Ljungby socken i Sunnerbo härad, Kronobergs län. Berggrunden i området består huvudsakligen av gnejser. Många sjöar och myrar förekommer. Den vanligaste jordarten är morän. Isälvsbildningar förekommer rikligt. Landskapet karaktäriseras av dalgångar och mellanliggande höjdryggar. Enligt Nordiska ministerrådets naturgeografiska indelning av Norden ligger området på *Sydsvenska höglandets och Smålandsterrängens västsida*. Nederbörden är där över 800 mm/år och vintertemperaturen är något lägre än vid kusten. Lagandalens närhet påverkar givetvis de lokala naturgeografiska förutsättningarna. Mängder av sediment i form av sand, mo och lera har anhopats i Lagandalen. En annan lokal förutsättning är förekomsten av sandflyktsområden kring Ljungby. (Willstedt 1989)

Ågårdssberget är en tämligen liten drumlinbildning med branta sluttningar åt nordväst, öster och sydost. Åt sydväst är sluttningen flackare. Undersökningsområdet är beläget på denna flacka sydvästsluttning ca 100 m väster om Lagan. Höjden över havet varierar mellan ca 146 och 151 meter (se fig 2 och 3).

Större delen av ytan utgörs av åkermark. I den sydostliga delen finns igenväxande betesmark. Denna del är skadad av äldre vägar och tåkter. Den dominerande jordarten är sand.

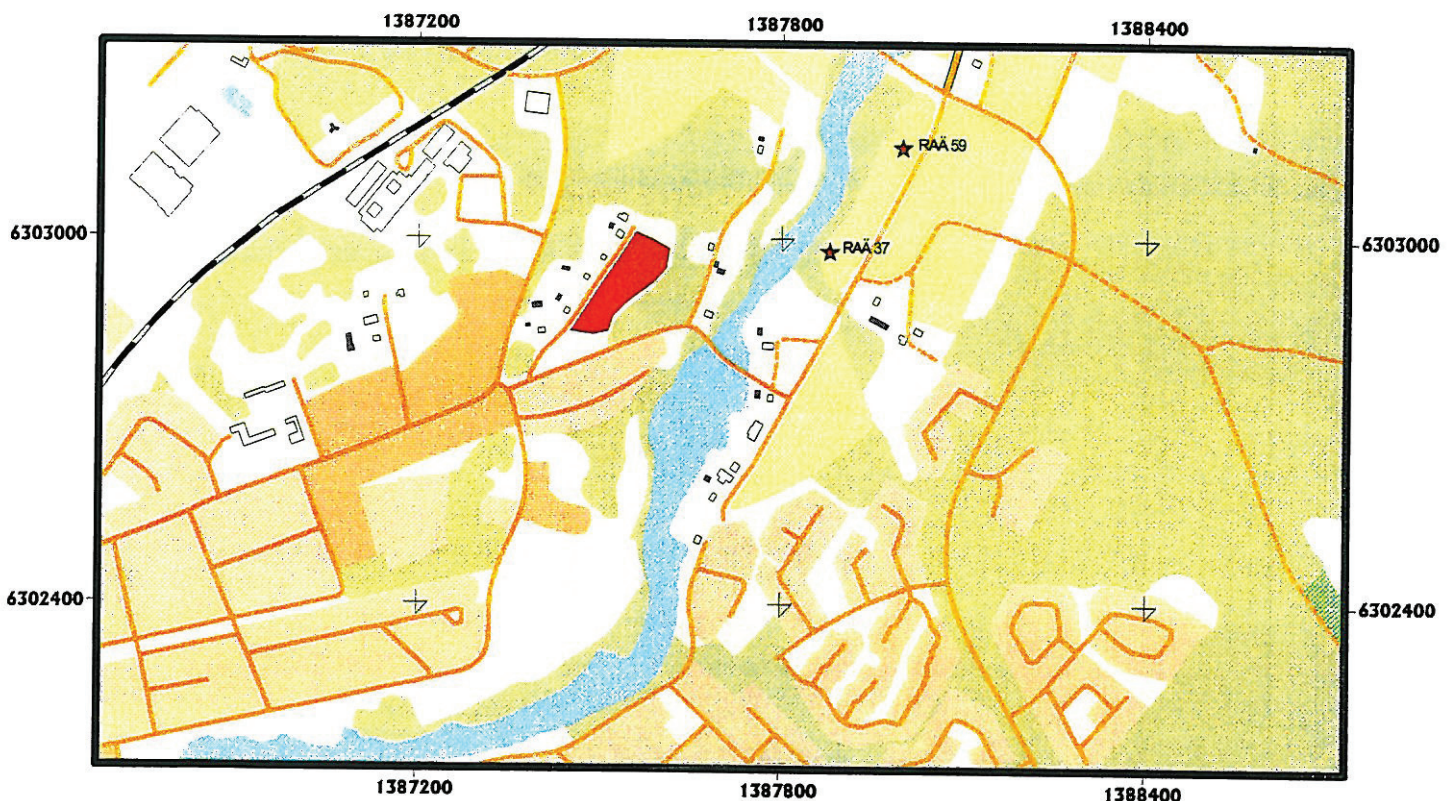
Figur 2. Karta över Ågårdssbergets topografi. Sökschakten markerade. Skala 1:6000.

3. ARKEOLOGISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Ljungby socken tillhör en centralbygd med kontinuerlig bosättning från stenålder och framåt. En analys av ortsnamn och förekomsten av gravfält tyder på att förundersökningsområdet är beläget mitt i ett kärnområde för den sena järnålderns bebyggelse. Detta område sammanfaller med den centrala delen av häradet Sunnerbo i det medeltida landet Finnveden (Höglin 1998). Vid en översiktlig genomgång av resultaten från RAÄs revideringsinventering är det främsta intrycket det påfallande stora antalet gravar från yngre järnålder.

3.1 Förhistoriska lämningar

Öster om Lagan finns RAÄ 37, ett gravfält med 5 högar och strax norr om detta ligger RAÄ 31, ett gravfält med 20 gravar (fig 3). Ytterligare en bit åt NNO finns tre registrerade fornlämningar RAÄ 28, 29 samt 30. Den första är en runsten, den andra utgörs av fyra gravar och den sistnämnda är det s k Replösagravfältet med ca 75 gravar bestående av högar och resta stenar. Samtliga ovannämnda fornlämningar kan utifrån utseende och läge bedömas tillhöra senare delen av järnåldern, ca 500-1000 e Kr.

Figur3. Utdrag ur den digitala fastighetskartan. Undersökningsområdet är rödmarkerat. Skala 1:12500.

3.2 Det historiska landskapet

Undersökningsområdet har tillhört det som en gång var Ljungby by. Vid tiden för laga skifte, under 1800-talets första hälft, benämndes området "Quarnberget" och utgjordes av s k "avrösningsjord". Avrösningsjord är ett annat ord för utmark och den bestod till större delen av betesmark. Bebyggelsen låg vid denna tid strax öster och söder om det aktuella området. Bebyggelsen öster om området utgjordes av en kvarn vid Lagan, därav namnet "Quarnberget". Enligt uppgift från kringboende har åkerytan inom området använts för potatisodling. Den skogsbeklädda ytan inom området är igenväxande betesmark.

3.3 Tidigare arkeologiska undersökningar

Området kring Ljungby tätort har i liten utsträckning berörts av arkeologiska undersökningar i modern tid. Några större undersökningar som rör boplatsslämningar har inte genomförts i området..

I anslutning till undersökningsområdet, öster om Lagan, har mindre undersökningar utförts i olika omgångar. Under 1993 gjordes i samband med planering för bostadsbyggande en utredning och en förundersökning inom den norra delen av Replösa by, vilken idag utgör en del av Ljungby tätort. Inom 1993 års utredningsområde låg RAÄ 37 ett gravfält. Efter fosfatkartering drogs söschakt och strax norr om RAÄ 37 framkom boplatsslämningar (RAÄ 59) (se fig 3). Öster om gravfältet påträffades också en övergiven gårdstomt. När det blev aktuellt med en förundersökning innefattade inte undersökningsområdet den västra delen med gravfältet och boplatsslämningarna. Vid söschaktningar i den resterande delen av området påträffades ett antal diffusa anläggningar samt ett sentida kulturlager. Lämningarna betraktades som alltför ringa för att motivera ytterligare undersökningar. (Olsson 1993 och Nilsson 1993)

Under 2000 blev byggnadsplanerna åter aktuella i Replösa. Länsstyrelsen beslöt att en kompletterande utredning skulle göras. Vid söschaktning kunde spår av förhistoriska aktiviteter i form av stolphål, gropar samt en härd konstateras. Liksom tidigare betraktades lämningarna som alltför ringa för att motivera ytterligare undersökningar (Munkenberg 2000).

4. Undersökningens syfte

Förundersökningens övergripande syfte var att klarlägga boplatsens utbredning, komplexitet och datering i den arbetsyta som eventuellt kommer att tas i anspråk. Resultatet av undersökningen skall ligga till grund för Länsstyrelsens beslut enligt 2 kap 12 § KML. I undersökningsplanen konkretiserades undersöknings syfte enligt följande:

- Att klarlägga boplatsens avgränsning inom exploateringsområdet.
- Att preliminärt datera boplatsen
- Att få en uppfattning om boplatsens innehåll och karaktär avseende anläggningstyper, konstruktioner, kulturlager och fynd.

- Att få en uppfattning om boplatsens inre struktur genom fyndens och anläggningarnas karaktär och rumsliga spridning.
- Att klarlägga bevaringsförhållandena för organiskt material och förutsättningarna för makrofossilanalys, då detta kan vara av betydelse vid en eventuell slutundersökning för tolkningar angående ekonomi, näringsförhållanden och närmiljö.

5. RESULTAT

5.1 Inledning

Inom området grävdes ca 550 löpmeter schakt med grävmaskin. Den framschaktade ytan var ca 1200 m². I vissa schakt försvårades sökschaktningen av sten och block. Förekomsten av sten och block illustreras i fig 4. Illustrationen utgör ingen exakt kartering utan skall ses som en principskiss. I de icke steniga områdena återfanns ett ljust lager, som bitvis var fyndförande, mellan ploggången och den sterila sanden. Undersökningen försvårades således också av en komplicerad stratigrafi.

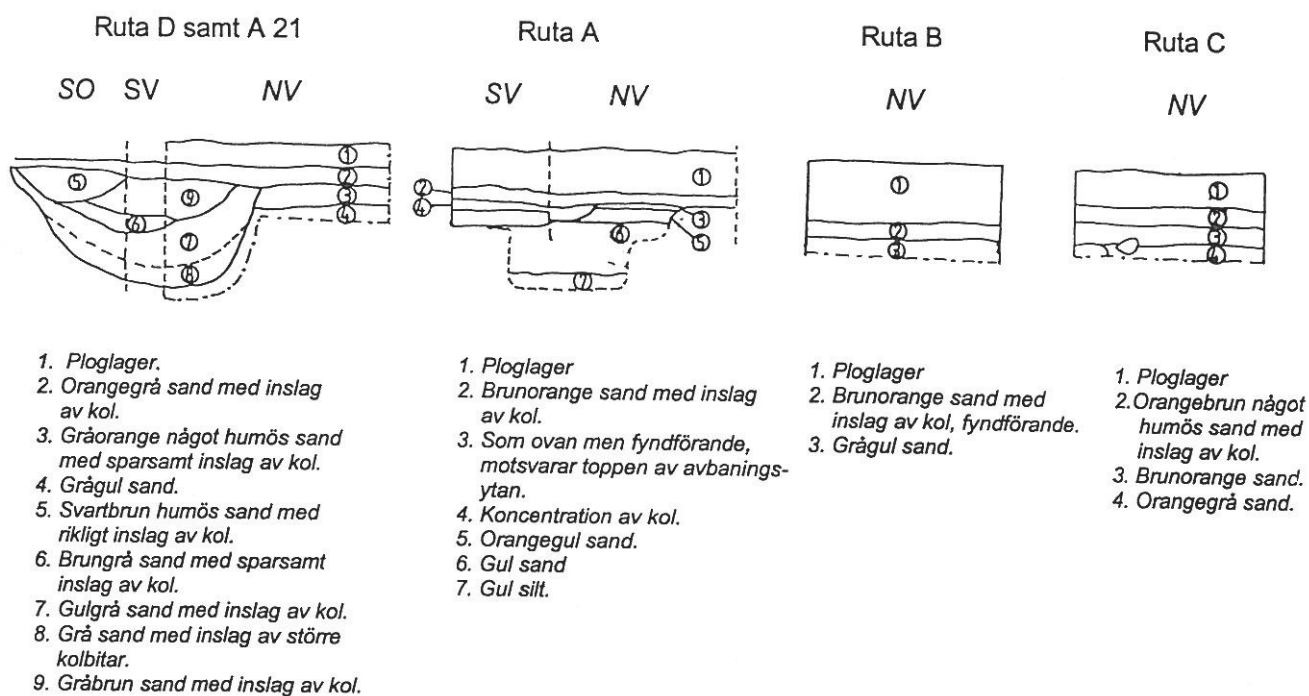
Figur 4. Schematisk framställning av förhållandet mellan sten och sand inom undersökningsområdet. Steniga områden är skrafferade. Skala 1:1600.

Det komplicerade stratigrafiska förhållandet medförde vissa tidmässiga omprioriteringar med metodologiska konsekvenser. Större möda lades vid att handrensa fyndförande områden i schakt A och N (se fig 6) än vad som planerats. Vissa förundersökningsschakt omrensades för att öka den stratigrafiska förståelsen. I detta sammanhang upptäcktes den intressanta anläggningen i schakt O (A 19). Vidare grävdes fyra provrutur i flintkoncentrationen i schakt N. Detta med målsättningen att samla ett representativt fyndmaterial samt att öka den stratigrafiska förståelsen.

Dessa åtgärder som var tämligen tidkrävande påverkade undersökningsplanens ambition att få en bättre uppfattning av anläggningstätheten och förekomsten av eventuella konstruktioner i negativ riktning. Det finns alltså anledning att betrakta de fynd och anläggningslösa schakten med viss skepsis. Hade funnits mer tid i fält hade förmodligen ytterliga fynd kunnat göras i de redan upptagna schakten.

5.2 Områdets stratigrafi

Som nämnts ovan fanns det inom området ett ljust, delvis fyndförande, lager mellan ploggången och den sterila sanden. I de rådande ljus- och fuktighetsförhållandena kunde ingen distinktion mellan det fyndförande lagret och den underliggande sterila sanden göras. För att ytterligare komplicera saken var nämnda lager något olika färgat på olika ställen. Efter grävning av provrutorna kunde det konstateras att fynden korrelerade med en sparsam förekomst av träkol. Dock fanns det även träkol där inga fynd gjordes (fig 5).

Figur 5. Profilritningar från provrutur. Skala 1:40

Anläggning 19 kan tjäna som exempel på områdets problematiska stratigrafi. Anläggningen låg i ett av utredningsschakten. Någon färgning var inte synlig i ytan men förekomsten av en flat sten noterades av förf. som dock inte gjorde mer än att hastigt leta efter någon färgning. Stenen noterades också av Michel Guinard som beslöt att undersöka stenens omedelbara omgivning. På ca 0,15 meters djup påträffades keramik av neolitisk typ. Då ytterligare keramik påträffades på något större djup avbröts den vidare undersökningen då det föreföll sannolikt att anläggningen var en grav. Eftersom anläggningen saknade synlig avgränsning är dess stratigrafiska position osäker. Det kan dock noteras att stenarna inte återfinns omedelbart under ploglagret (se fig 7). Även anläggning 21 påträffades under tämligen slumpmässiga former. Också i detta fall var anläggningen osynlig närmast under ploglagret (se fig 5).

Vad som orsakat lagerbildningen under ploglagret är oklart. Att områden med block och sten förekommer på en högre nivå än området med sand indikerar att lättflyktigt material rört sig från områdets övre delar till de lägre belägna.

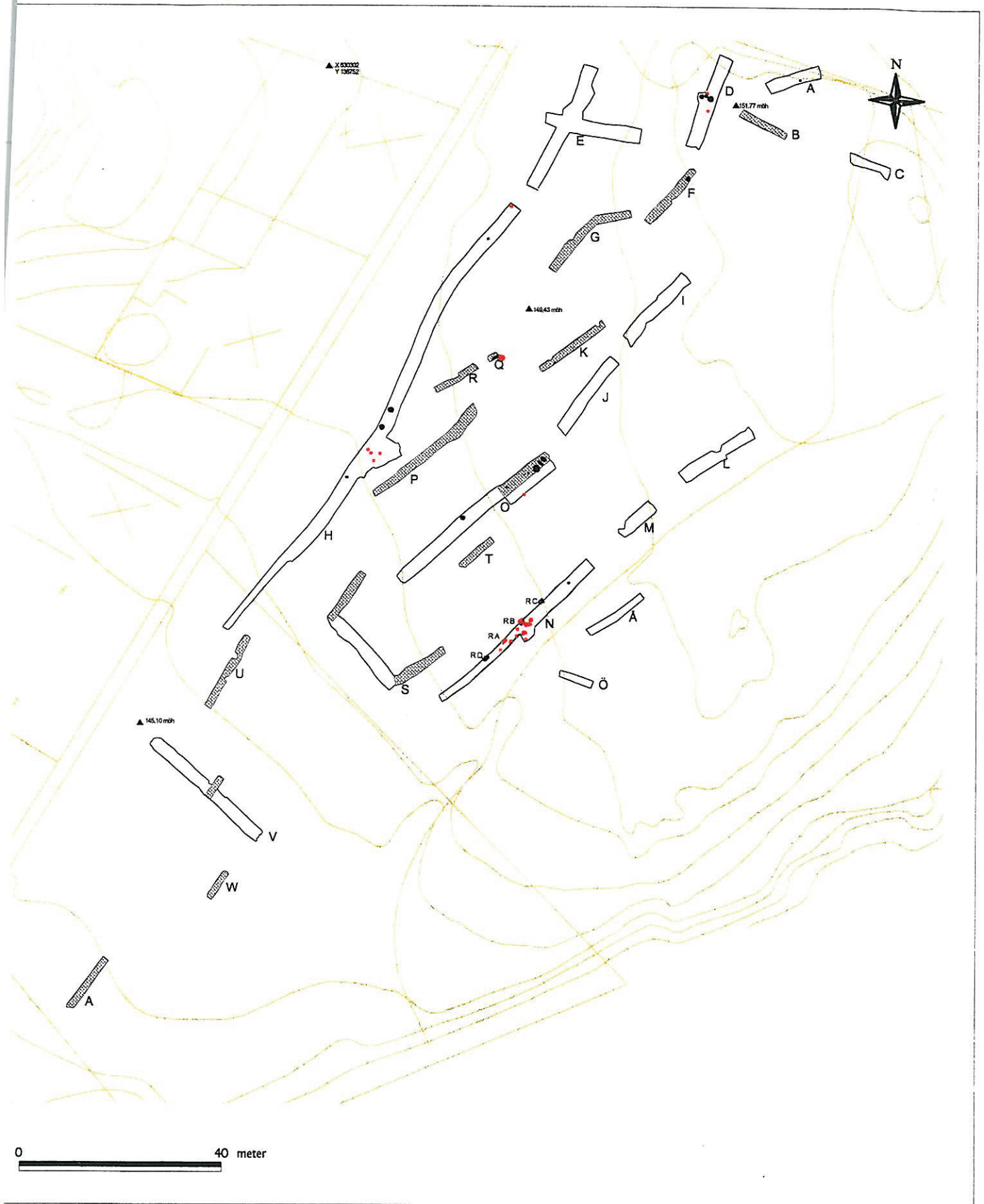
En annan tolkning är att lagerbildningen kan ha ett samband med Bolmens tippning och att delar av undersökningsytan utgjort en strand vid en forntida sjö. Lagerbildningens datering är osäker men med utgångspunkt från rutgrävningens resultat verkar lagerbildningen påbörjats innan flintan deponerats och fortsatt därefter. Det kan avslutningsvis konstateras att områdets stratigrafi gör tolkningen av platsen på nuvarande kunskapsnivå svår och att planeringen av eventuella framtida arkeologiska undersökningar kompliceras. Ur ett rent vetenskapligt perspektiv ökar emellertid de stratigrafiska förhållandena platsens värde då anläggningar och aktivitetsytor skyddats från sentida markingrepp genom plogning.

5.3 Anläggningar och naturvetenskapliga analyser

Inom området påträffades 21 anläggningar av varierande art (se bilaga 1 och 4 samt fig 6). Såväl anläggningar som fynd var talrikast i den norra samt mellersta delen av undersökningsområdet. Fyra anläggningar utvaldes för fortsatta naturvetenskapliga analyser. De analyser som utfördes var makrofossilanalyser, vetartsbestämningar samt ¹⁴C dateringar (bilagor 6, 7 och 8). Urvalet styrdes av en förhoppning om att både vinna ytterligare kunskap om de enskilda anläggningarna samt att datera och funktionsbestämma anläggningar som ansågs representativa för undersökningsområdet (se fig 7).

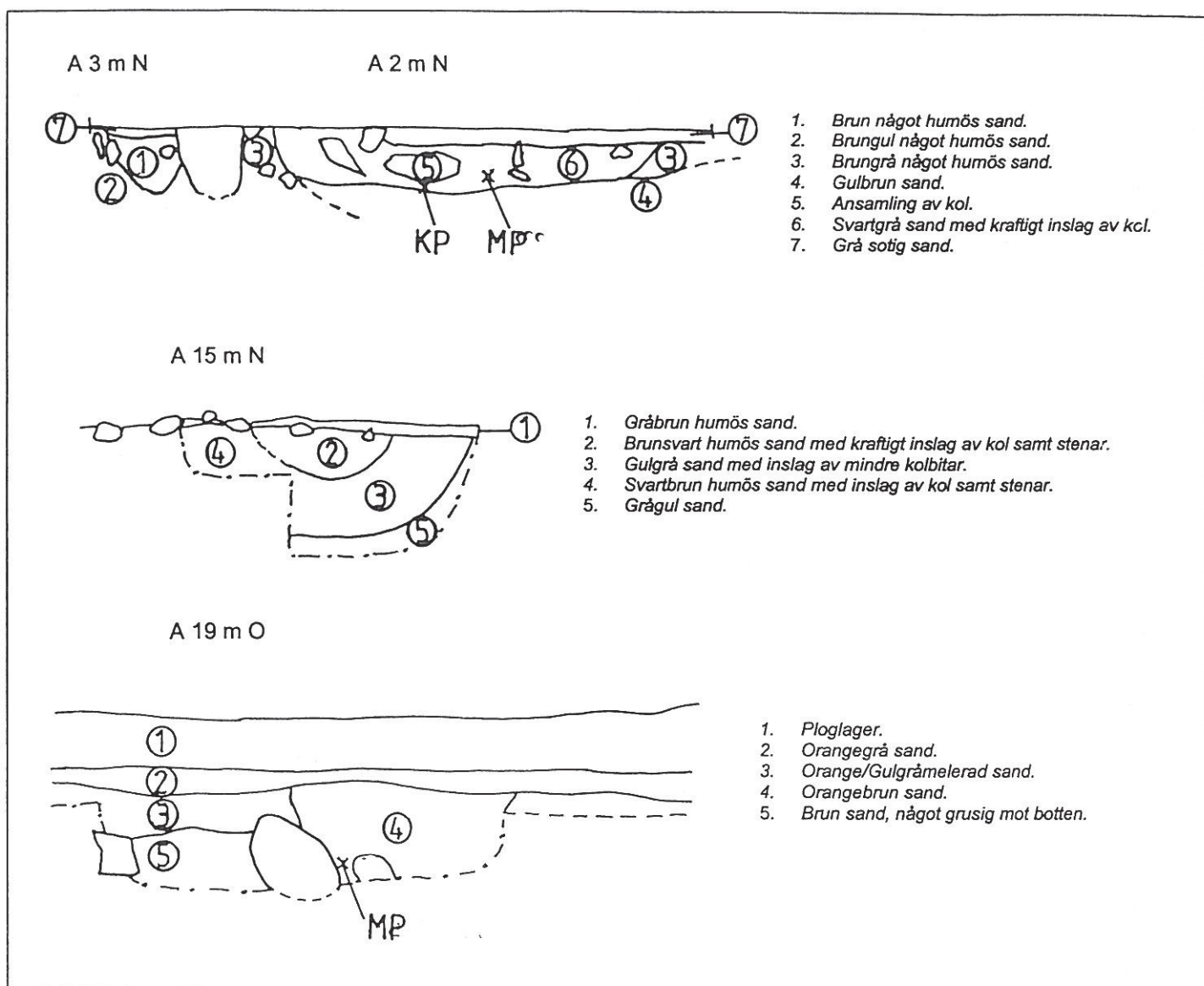
Anläggning 2 som är en härd antogs på grund av sin storlek och färgning vara väsentligt yngre än fynden av flinta och keramik. Den uppvisade tydliga likheter med andra härdar i den norra och västra delen av området. Det antogs i fält att den troligen var från järnålder. Analyserna visade att träkolet var från ek. Några makrofossil påträffades inte. Träkolet daterades till 1780+-50 BP. Eftersom ekens egenålder kan vara hög är det möjligt att härden stammar från en senare tid än vad dateringen visar.

Anläggning 21 upptäcktes vid grävning av provgröp. Anläggningen var alltså inte synlig i plan. I avsikt att datera fyndkoncentrationen nordöst om anläggningen valdes anläggningen ut för vidare naturvetenskapliga analyser. Vid makrofossilanalys framkom ett fragmentariskt obestämbart sädeskorn. Vedartsanalysen visade på träkol från tall samt ett förkolnat kottefjäll.

Figur 6. Planritning över området. Anläggningar färgade svarta. Fynd markerade med röda prickar. Samtliga schakt och provrutor med respektive beteckning. Schakt från utredningen skrafferade. Skala 1:1000.

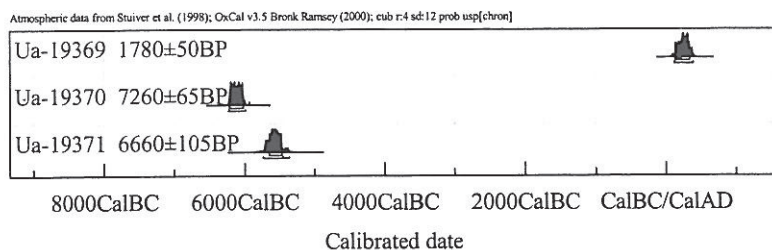
Då det fragmentariska sädeskornet visade sig vara för litet för $^{14}\text{-C}$ datering valdes istället kottefjället. Den radiometriska dateringen visade på en ålder av 6660 \pm 105 BP. Kottefjället har en mycket låg egenålder. Förekomsten av träkol från tall stärker också dateringens giltighet. Det fragmentariska sädeskornet kräver dock en förklaring då det uppenbarligen måste vara yngre än den radiometriska dateringen. En möjlig förklaring är att den förts ned i anläggningen av ett grävande djur.

Figur 7. Profilritningar av anläggningar som analyserats naturvetenskapligt. Skala 1:20

Anläggning 15 kan beskrivas som en grop/kokgrop som skärs av en härd. Proverna togs från botten av anläggningen. Då gropen var belägen i närheten av såväl andra diffusa gropar som fynd av flinta och keramik antogs det att anläggningen möjligen stammade från neolitikum. Makrofossilanalysen kunde inte påvisa några bestämbara växtfynd. Av vedartsbestämningen framgick att träkolet stammade från björk och tall. Den radiometriska dateringen visade på en ålder av 7260±65 BP. Således kunde anläggningen inte knytas till några neolitiska aktiviteter.

Anläggning 19 utgör en av de mest intressanta anläggningar inom området. Avsaknaden av tydliga nedgrävningskanter samt förekomsten av stridsyxkeramik och större stenar gör att anläggningen bör betraktas som en möjlig grav. Trots att fyllningen inte kunde knytas till någon speciell aktivitet utvaldes anläggningen för vidare naturvetenskapliga analyser. Resultatet av makrofossilanalysen visar på en sparsam förekomst av träkol. Vetartsbestämningen påvisade träkol från björk, ek och tall. Mängden träkol var dock så liten att någon radiometrisk datering inte kunde utföras. Keramiken kan dock typologiskt dateras till stridsyxekultur ca 2800-2300 f. Kr.

Figur.8. Diagram över de kalibrerade ¹⁴C-dateringarna. Oxcal v 5.5.

Inom området förekom också stolphål. De kunde inte knytas till någon speciell konstruktion. Det förefaller dock sannolikt att huslämningar förekommer på platsen.

5.4 Fynd

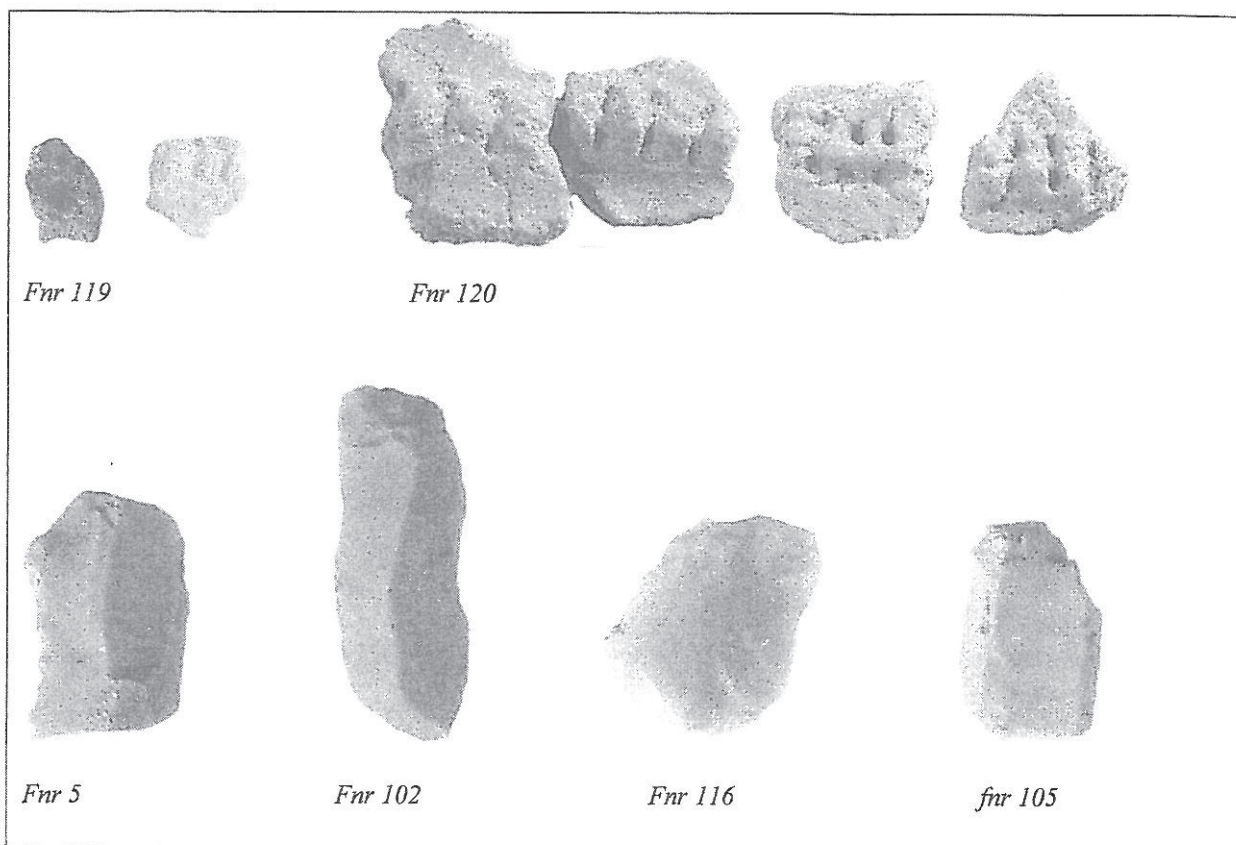
Som framgått ovan bör man tolka fyndspridningen med viss skepsis. Att det finns en tydlig koncentration i schakt N är dock ställt utom allt tvivel då koncentrationen avgränsades i söder och norr genom rensning och rutgrävning. Fynden i schakt N består uteslutande av flinta. Några typologiskt signifikanta fynd gjordes inte.

I schakt A påträffades några flintor som liknar om de i schakt N. I anslutning till flintan påträffades också keramik av neolitisk typ. Detta område rensades inte lika noggrant som fyndkoncentrationen i schakt N.

Undersökningens mest egenartade fynd utgörs av keramiken som påträffades i anläggning 19 (se fig 9). Keramiken är ornerad med horisontella vulster och horisontella rader med instämplade punkter, även mynningen är ornerad med instämplade punkter. Typologiskt kan keramiken föras till Malmers grupp E:1. Denna keramik grupp hör till stridsyxekulturen. Malmer finner nämnda keramikgrupp svår att datera och sätta in i ett socialt sammanhang. Han finner det för troligt att E1 keramiken tillhört den svensk-norska stridsyxekulturen från

dess begynnelse. Han konstaterar vidare att E1 keramik är att betrakta som grov hushållskeramik. Skärvor av E 1 keramik har dock påträffats i gravar (Malmer 1975, sid 30f). Bland den påträffade keramiken återfinns skärvor från såväl mynning, buk och botten vilket indikerar att ett helt kärl har deponerats på platsen.

Det påträffades också enstaka fynd av bränd lera, brända ben, och harts inom undersökningsområdet.

Figur 9. Bilder på ett urval av fynd från undersökningen. Keramiken i skala 1:1. Flintan i skala 2:1.

6. TOLKNING

Som framgått ovan har inte förundersökningen entydigt besvarat de frågeställningar som uppställdes i undersökningsplanen. Orsakerna till detta står att finna i platsens ovanliga stratigrafi samt fornlämningens komplexitet. Trots det bristfälliga kunskapsläget förefaller följande tolkning rimlig.

- I den norra och västra delen förekommer spridda härdar och enstaka stolphål. I detta område komplicerades avbaningen av riklig förekomst av sten och block. Anläggningarnas tydlighet, mängden kol samt den erhållna dateringen (1780+-50 BP) tyder på att lämningarna huvudsakligen stammar från övergången yngre/äldre

järnålder. Några daterbara fynd har inte gjorts i anläggningar eller i dess närhet. Hur de påträffade anläggningarna relaterar till varandra är oklart men det förefaller troligt att det inom områdets norra del finns en boplats från järnålder. Om hela bopplatsen eller om delar därav ryms inom förundersökningsområdet är oklart

- I schakt N återfinns en tydlig koncentration av flinta. Området mäter ca 10 m i N-S riktning. I öster avgränsas koncentrationen av en äldre väg samt täkter. Avgränsningen åt NV är osäker men det finns anledning att misstänka att fyndkoncentrationen täcker en yta av ca 100 m² och tycks ha en mäktighet av ca 0,10 m. Flintan kan inte dateras typologiskt men de radiometriska dateringarna (7260+-65 samt 6660+-105 BP) tyder på upprepade användning av området under mesolitisk tid.
- Den SV delen av det fynd- och anläggningsförande området utmärker sig genom en rikligare förekomst av fynd och anläggningar i form av diffusa gropar. Fynden utgörs huvudsakligen av flinta men enstaka keramikskärvor av neolitisk typ förekommer också. I detta område finns det mindre sten och block och ett ljust fyndförande lager finns under ploglagret. Detta lager överlagrar bitvis anläggningarna. Hur fyndkoncentrationen som behandlats ovan relaterar till detta större område är osäkert. Den kan stamma från aktiviteter under en helt annan tidsperiod men den kan också spegla en rumsmässig uppdelning inom en större boplats. Anläggning 19 är av speciellt stort arkeologiskt intresse. Om anläggningen är en grav från Stridsyxekultur (ca 2800-2300 f Kr) är det av stor arkeologisk betydelse. Om det är så att den påträffade keramiken är hushållskeramik och inte finns i en gravkontext torde detta vara av minst lika stor arkeologisk betydelse. Om så är fallet kanske hela den SV delen av området utgörs av en boplats från Stridsyxekultur.

7. FORNLÄMNINGENS ARKEOLOGISKA POTENTIAL

Eventuella fortsatta arkeologiska insatser kommer att beröra stora sammanhängande delar av en boplats med stort tidsinnehåll. För samtliga förhistoriska tidsperioder är kunskapsläget gällande bebyggelselokalisering och –struktur bristfälligt i regionen.

Förekomsten av en boplats från yngre järnålder är av stort vetenskapligt intresse då mycket få sådana lämningar är kända i området. Detta förhållande kontrasterar till den rikliga förekomsten av gravar från denna period.

Under många år har en omfattande vetenskaplig diskussion förts kring de mellan-neolitiska kulturerna i Skandinavien. Diskussionen har kretsat kring förhållandet mellan *Trattbägarkultur*, *Gropkeramik* och *Stridsyxekultur*. Arkeologiska resultat från Kronobergs län har i ringa utsträckning använts i denna diskussion. Detta främst för att fynden från nämnda län är jämförelsevis få. I modern tid har ytterst få arkeologiska undersökningar som berört perioden utförts. Vidare undersökningar vid Ågårdsberget kan resultera i ny arkeologisk kunskap som är relevant även utanför länet.

Genom de stratigrafiska förhållanden som finns inom delar av området är det troligt att det arkeologiska materialet, i större utsträckning än vad som är vanligt, skyddats från sentida

störningar. Framförallt gäller detta området som tolkats som huvudsakligen mesolitiskt/neolitiskt. Detta förhållande ökar väsentligt fornlämningens vetenskapliga värde.

Det är Smålands Museums bedömning att fornlämningen äger ett mycket stort vetenskapligt värde.

8. SAMMANFATTNING

Efter beslut av Länsstyrelsen och på uppdrag av Ljungby kommun har Smålands museum utfört en arkeologisk förundersökning av fastigheterna Ljungby 7:56 och 7:58. Området benämns Ågårdsberget. Förundersökningsområdet är beläget i Ljungby tätort.

Inom området grävdes ca 550 löpmeter schakt med grävmaskin. Den framschaktade ytan var ca 1200 m². I vissa schakt försvårades undersökningen av riklig förekomst av sten och block. I de icke steniga områdena återfanns ett ljust lager, som bitvis var fyndförande, mellan ploggången och den sterila sanden. Undersökningen försvårades således också av en komplicerad stratigrafi.

Fynden och de radiometriska dateringarna tyder på att fornlämningen rymmer lämningar från ett flertal förhistoriska perioder. I den sydöstra delen återfinns lämningar från mesolitikum och neolitikum, i den norra delen dominerar lämningar från järnålder.

Fynden utgörs av flinta, harts, brända ben samt keramik. Undersökningens mest märkliga fynd utgörs av keramiken som påträffades i anläggning 19. Keramiken är ornerad med horisontella vulster och horisontella rader med instämplade punkter, även mynningen är ornerad med instämplade punkter. Typologiskt kan keramiken föras till Malmers grupp E:1. Denna keramik grupp hör till Stridsyxekulturen.

Det är Smålands Museums bedömning att fornlämningen äger ett mycket stort vetenskapligt värde

9. ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER

Administrativa uppgifter

Länstyrelsens dnr enligt beslut: 220-6770-00
Smålands museums dnr: 110-200/01
Uppdragsgivare: Ljungby kommun
Ansvarig institution: Smålands museum

Belägenhet

RAÄ nr: -
Fastighetsbeteckning: Ljungby 7:56 och 7:58
Socken: Ljungby
Kommun: Ljungby
Län: Kronoberg
Landskap: Småland
Ekonomiska kartan: 5D0h

Undersökningen

Undersökningstyp: Förundersökning
Utförandetid: 2001-08-14 – 2001-08-21
Personal: Carl Persson, Michel Guinard och Henrik Sten
Fältarbetstimmar: 96
Maskintimmar: 24

Förvaring

Arkivmaterial förvaras i Smålands museums kulturmiljöavdelning arkiv.

9. REFERENSER

Holmgren, P och Tronde, B 2000: 1999 års fornminnesinventering i Kronobergs län. Alvesta, Ljungby och Markaryds kommuner. Riksantikvarieämbetet och Smålands Museum.

Höglin, S 1998: Agrarhistorisk landskapsanalys, länsöversikt. Kronobergs län. *Landskapsprojektet rapport 1998:1*. Riksantikvarieämbetet, kunskapsavdelningen. Smålands museum.

Malmer, M 1975: *Stridsyxekulturen i Sverige och Norge*. Liber Läromedel. Lund.

Munkenberg, B-A 2000: Arkeologisk utredning, Ågård, Ljungby – kompletterande arkeologisk utredning, Småland, Ljungby sn, Ågård 1, 2 och 3. *UV Väst rapport 2000:35*.

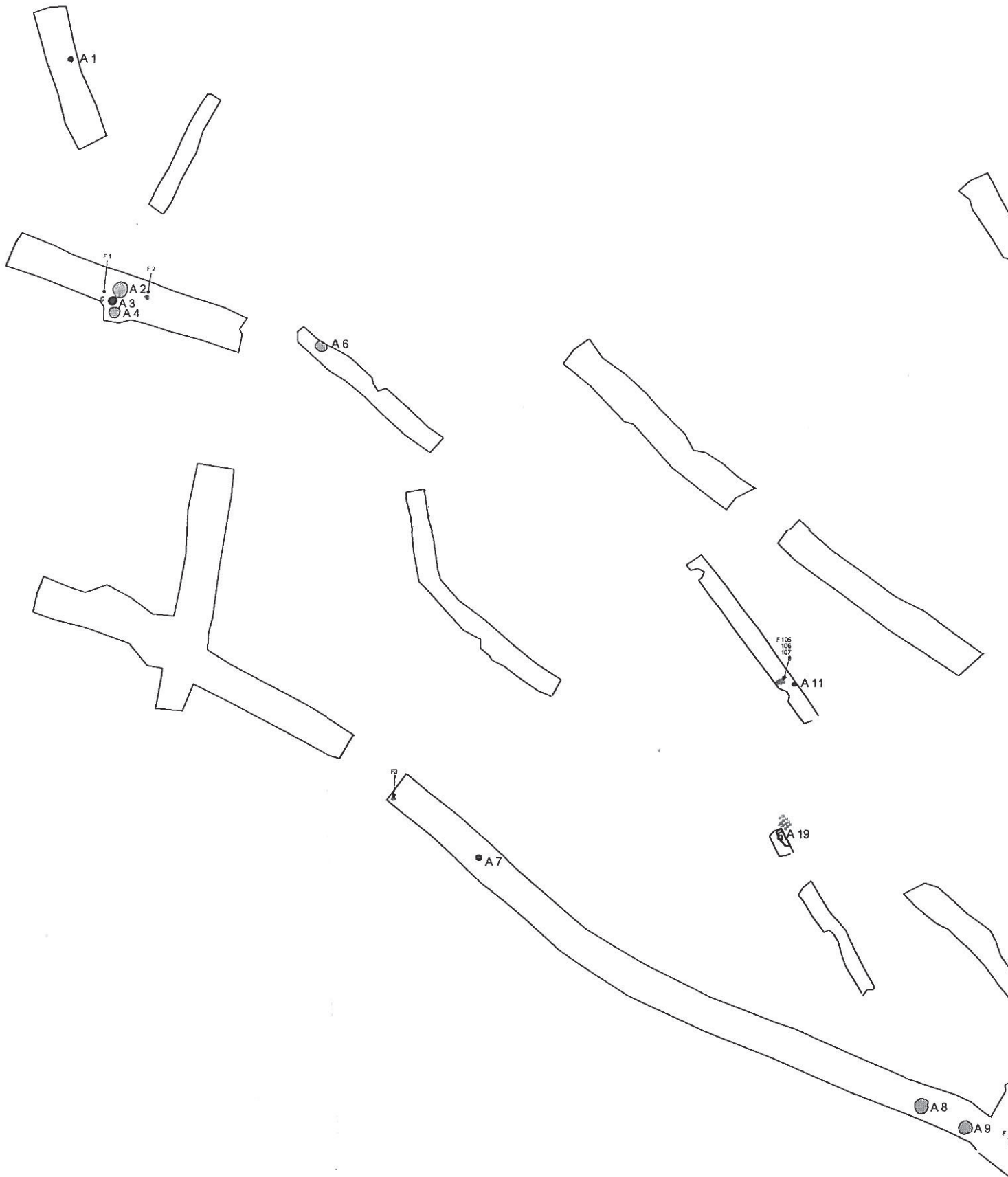
Nilsson, M 1993: Arkeologisk förundersökning, Norra Replösa, Ljungby sn och kommun, Småland. Smålands Museum..

Olsson, R 1993: Arkeologisk utredning vid Norra Replösa, Ljungby sn och kommun. *Rapport Smålands museum 19/3 1993*.

Willstedt, R (red) 1989: *Kronobergs natur. Naturvårdsprogram för Kronobergs län*. Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Wilander, L 2001: Arkeologisk utredning. Ågårdsberget, Ljungby stad och socken, Ljungby kommun, Kronobergs län. *Smålands museum rapport 2001:3*.

BILAGA 1. Planritning med anläggningar och fynd. Skala 1:400

Teckenförklaring

- Övriga fynd
- Keramikfynd
- Flintfynd
- Gropar
- Hårdar
- Stolphål

BILAGA 2. Fotolista

Svart-vit

Foto	Fr.	Motiv
1	-	Frank Persson.
2	-	Frank Persson.
3	-	Frank Persson.
4	-	Birgitta Persson.
5	-	Frank Persson.
6	NV	A 21 i ruta D i profil.
7	SO	A 21 i ruta D i profil.
8	-	Ev. stolphål i ruta D.
9	-	A 21 i ruta D i plan.
10	Ö	Ruta C.
11	S	Ruta B, fyndförande lager under ploglager.
12	Ö	Ruta A.
13	S	Ruta B, fyndförande lager under ploglager.
14	Ö	Ruta A.
15	Ö	Ruta A.
16	Ö	Ruta A.
17	SV	A 19.
18	V	A 19.
19	SO	A 15.
20	NV	Flintkoncentrationen i schakt N från andra änden av åkern. Fynden i mitten av bilden bakom nyponbuske strax innan skogsbrynet.
21	SO	A 8 och 9.
22	S	A 10.
23	S	Fynd av keramik och flinta i schakt H.
24	S	Flintkoncentrationen i schakt N. Fynden i mitten av bilden bakom nyponbuske strax innan skogsbrynet.
25	SV	Schakt N.
26	N	Flintkoncentrationen i schakt N.
27	N	Flintkoncentrationen i schakt N.
28	N	Schakt O.
29	-	A 29 i plan.
30	S	A 13.
31	SO	A 2,3 och 4.
32	S	A 4.
33	S	A 2.
34	-	Frank Persson.
35	-	Frank Persson.
36	-	Frank Persson.

BILAGA 3. Schaktbeskrivning

Schakt	Utförd	Lager (m)	Anmärkning
A	FU	0,27-0,35 Grässvål 0,02-0,27 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,02 Gråorange sand	Schaktet fullt av block.
B	AU	0,20-0,27 Grässvål 0,00-0,20 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,00 Gråorange småstensblandad sand	Större delen av schaktet fullt av block.
C	FU	0,25-0,30 Grässvål 0,05-0,25 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,05 Gråorange stenblandad sand	Större delen av schaktet fullt av block samt sten.
D	FU	0,25-0,30 Grässvål 0,00-0,25 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,00 Gulgrå sand m inslag av sten	Block samt sten.
E	FU	0,16-0,24 Grässvål 0,10-0,16 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,10 Gulgrå sand 0,00-0,00 Gul sand	Bitvis mycket blockigt, annars enstaka block i sand. Det gulgrå sandlagret verkar inte vara sterilt.
F	AU	0,29-0,37 Grässvål 0,02-0,29 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,02 Grågul sand	Enstaka block samt sten. Möjligen ej grävd till botten.
G	AU	0,17-0,30 Grässvål 0,04-0,17 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,04 Grågul sand	Större delen av schaktet fullt av block samt sten. Möjligen ej grävd till botten.
H	FU	0,27-0,37 Grässvål 0,08-0,27 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,08 Gulgrå sand 0,00-0,00 Gul sand	Enstaka ansamlingar av block. I delar av schaktet finns ett gulgrå sandlager som inte verkar vara sterilt.
I	FU	0,25-0,34 Grässvål 0,05-0,25 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,05 Gulgrå stenblandad sand	Större delen av schaktet fullt av block samt sten. Mycket svårt att schakta.
J	FU	0,27-0,32 Grässvål 0,00-0,27 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,00 Gulgrå stenblandad sand	Större delen av schaktet fullt av block samt sten. Mycket svårt att schakta.
K	AU	0,27-0,35 Grässvål 0,05-0,27 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,05 Brunorange sand	Ej grävd till botten.
L	FU	0,23-0,32 Grässvål 0,00-0,23 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,00 Gulorange stenblandad sand	Större delen av schaktet fullt av block samt sten. Mycket svårt att schakta.
M	FU	0,26-0,31 Grässvål 0,00-0,26 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,00 Gulorange stenblandad sand	Större delen av schaktet fullt av block samt sten. Mycket svårt att schakta.
N	FU	0,27-0,33 Grässvål 0,05-0,27 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,05 Orangebrun sand 0,00-0,00 Gulgrå sand	Block och sten i norra delen. Fyndförande lager mellan steril och ploglager.
O	AU+FU	0,21-0,33 Grässvål 0,07-0,21 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,07 Gulgrå sand 0,00-0,00 Grågul sand	Enstaka block. Fyndförande lager mellan steril och ploglager.
P	AU	0,30-0,37 Grässvål 0,12-0,30 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,12 Gulgrå sand 0,00-0,00 Grågul sand	Bitvis mycket blockigt, annars enstaka block i sand. Det gulgrå sandlagret verkar inte vara sterilt.

Q	AU	0,24-0,34 Grässvål 0,10-0,24 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,10 Gråorange sand	Ej grävd till botten.
R	AU	0,24-0,34 Grässvål 0,10-0,24 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,10 Gråorange sand	Ej grävd till botten.
S	AU+FU	0,27-0,35 Grässvål 0,10-0,27 Brungrå humös sand (ploglager) 0,05-0,10 Gulgrå sand 0,00-0,05 Grågul sand m inslag av småsten	Enstaka block.
T	AU	0,23-0,34 Grässvål 0,04-0,23 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,04 Orangegrå sand	Större delen av schaktet fullt av block. Möjligen ej grävd till botten.
U	AU	0,19-0,23 Grässvål 0,05-0,19 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,05 Orangegrå sand	Större delen av schaktet fullt av block. Möjligen ej grävd till botten.
V	AU+FU	0,30-0,39 Grässvål 0,11-0,30 Brungrå humös sand (ploglager) 0,06-0,11 Gulgrå sand 0,00-0,06 Grågul sand	Enstaka block. Det gulgrå sandlagret verkar inte vara sterilt. Mycket kol i ploglager.
W	AU	0,31-0,38 Grässvål 0,12-0,31 Brungrå humös sand (ploglager) 0,06-0,12 Gråbrun sand	Mycket kol i ploglager.
Å	AU	0,24-0,30 Grässvål 0,00-0,24 Brungrå humös sand (ploglager) 0,00-0,00 Gulgrå sand	Större delen av schaktet fullt av block.
Ä	FU	0,10/40-0,50 Grässvål 0,00-0,10/40 Grå humös sand m inslag av singel, tegel o dyl.	Schaktet går i utfyllnad för äldre väg.
Ö	FU	0,10-0,20 Grässvål 0,00-0,10 Fyllnadsmassor m glas och tegel	Störning.

BILAGA 4

Anläggningstabell

Anl Nr AnlTyp Scakt Diam (m) Djup (m) Undersökt Fyllning Makro 14C Anmärkning

1	Stolphål	C	0,50	0,27	-	Grå humös sand	☐	☐	
2	Hård	D	1,25	0,22	1/2	Svartgrå sotig sand	☒	☒	
3	Stolphål	D	0,20	0,20	1/2	Brun humös sand	☐	☐	
4	Hård	D	0,75 X 0,60	0,16	1/2	Gråbrun humös sand	☐	☐	Möjligen stolphål i mitten av anl.
5	Stolphål ?	D	0,25 X 0,45	0,16	1/2	Brun humös sand	☐	☐	Osäkert stolphål i anslutning till block.
6	Hård	F	0,90	-	-	Gråsvart sotig sand, skörbränd sten	☐	☐	
7	Stolphål	H	0,28	0,20	1/2	Brun humös sand	☐	☐	
8	Hård	H	1,00 X 0,85	-	-	Svartgrå sotig sand, skörbränd sten	☐	☐	

BILAGA 5

Fyndtabell

<i>Fnr</i>	<i>Ruta/Anl</i>	<i>Schakt</i>	<i>Material</i>	<i>Sakord</i>	<i>Vikt (g)</i>	<i>Antal</i>
0				-	0	0
1		D	Flinta	Avslag	0,1	1
2		D	Flinta	Övrig flinta	0,5	1
3		H	Bergart	Avslag	6,3	1
4		H	Brändlera		0,3	1
5		H	Flinta	Spån	0,8	1
6		H	Keramik		8,4	1
7		H	Keramik	-	1,5	1
8		K	Flinta	Avslag	0,6	1
11		N	Flinta	Avslag	1,5	3
12		N	Flinta	Spån	0,3	1
14		N	Brända ben	-	1,5	2
16		N	Flinta	Splitter	0,2	2
17		N	Flinta	Spån	0,6	1
19		O	Flinta	Avslag	1,2	1
101	B		Flinta	Avslag	1,6	4
102		N	Flinta	Spån	0,5	1
103		N	Flinta	Atypisk skrapa	1,3	1
104		N	Flinta	Avslag	7,3	2
105		K	Flinta	Spån	0,2	1
106		K	Flinta	Splitter	0,1	1
107		K	Flinta	Avslag	0,1	1
108	A		Flinta	Avslag	0,5	1
109	B		Flinta	Avslag	2,8	2
110	A 13		Flinta	Splitter	0,1	2
111	R B		Flinta	Avslag	0,5	2
112		N	Flinta	Spån	0,5	1
113		N	Flinta	Avslag	1,2	3
114	R B		Flinta	Avslag	0,8	2
115	R A		Flinta	Spån	0,4	1

<i>Fnr</i>	<i>Ruta/Anl</i>	<i>Schakt</i>	<i>Material</i>	<i>Sakord</i>	<i>Vikt (g)</i>	<i>Antal</i>
116	R A		Flinta	Skrapa	0,8	1
117	R A		Flinta	Avslag	0,1	1
118	A 19		Keramik	-	1,4	1
119	A 19		Keramik	-	3	1
120	A 19		Keramik	-	19,6	4
121	A 19		Keramik	-	2,3	4
122	A 19		Keramik	-	5,7	3
123	A 19		Harts?	-	0,3	1
124		N	Flinta	Avslag	1,8	2
125		N	Flinta	Spån	0,5	1

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2002-06-13

Carl Persson
Smålands museum
Box 102
351 04 VÄXJÖ

Institutionen för Materialvetenskap
Avdelningen för Jonfysik

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 534
751 21 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Department of Materials Science
Division of Ion Physics

Visiting address:
The Ångström laboratory
Lägerhyddsvägen 1
Room 4143

Postal address:
Box 534
SE-751 21 Uppsala
Sweden

Telephone:
+46 18 471 30 59

Telefax:
+46 18 55 57 36

Website:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-Mail:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av träkol och sädeskorn från Småland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Makrofossilen har behandlats med 0.5 % NaOH i 60°C under 1 timme.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	^{13}C ‰ PDB	^{14}C ålder BP
Ua-19369	Ågårdsberget FU+A 2	-26,0	1 780 ± 50
Ua-19370	Ågårdsberget FU+A 15	-25,5	7 260 ± 65
Ua-19371	Ågårdsberget FU+Ruta C prov 2	-24,6	6 660 ± 105

Anm. Provet Ågårdsberget FU+A 19 var för litet för att kunna behandlas.

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/Maud Söderman

VEDLAB

Det lilla vedanatomi-labbet

Vedlab rapport 0212

2002-03-09

Rapport över vedartsanalyser på material från Småland, Ljungby sn. Ågårdsberget FU.

Beställare: Carl Persson/Smålands Museum

Arbetet omfattar sex kolprover från en undersökt boplatz med lämningar från stenålder till järnålder.

Proverna förväntas komma från anläggningar med skiftande ålder. Vedartsinnehållet i proverna är dock ganska likartat vilket skulle kunna tyda på en samstämmighet i ålder. De tre trädslagen som är utplockade för datering kan alla bli ganska gamla och ni får räkna med att egenåldern kan vara ganska hög framförallt på proverna från anl. 2 och 10 med ek respektive tall. Dessa två trädslag är sådana som gärna har använts till konstruktioner vilket ytterligare kan ge hög egenålder om de först ingått i en sådan innan de använts som bränsle. Från ruta C prov 1 plockade jag ut ett kottefjäll som kan likställas med andra makrofossil vad gäller egenålder.

Alysresultat

Anl	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
2		Härd	120.4g	12.1g 30 bitar	30 bitar ek	Ek	Förmodligen järnålder
15	4 (L3)	Kokgrop	3.6g	0.8g 40 bitar	15 bitar björk 25 bitar tall	Björk	
19	3	Stridsyxegrav (möjlig)	2.0g	<0.1g 7 bitar	1 bit björk 3 bitar ek 3 bitar tall	Björk	
Ruta C	1	Grop	4.8g	0.6g 30 bitar	29 bitar tall 1 bit kottefjäll	Kottefjäll	
10		Grop	1.2g	1.2g 19 bitar	19 bitar tall	Tall	
Ruta B	L2	Lager med flinta	0.1g	0.1g 6 bitar	4 bitar björk 1 bit ek 1 bit lind	Björk	

Hoppas ni är nöjda med arbetet.

Erik Danielsson

Erik Danielsson/VEDLAB

Kattås

670 20 GLAVA

Tfn: 0570/420 29

E-post: snusmumrik@post.netlink.se

Arkeologiskt
Naturvetenskapligt
Laboratorium

INSTITUTIONEN FÖR ARKEOLOGI/ANL
405 30 GÖTEBORG
TELEFON: 031-775 2426
FAX: 031-773 5182

RAPPORT 2001:7

Makrofossilanalys av jordprover från Ågårdsberget

ANL PROJEKTNUMMER K01-10950079

Uppdragsgivare:
Smålands Museum
Carl Persson
Box 102
351 04 Växjö

Ågårdsberget FU
Ljungby 7:56 & 7:58
Ljungby socken
Kronobergs län
Småland

De tillsända proverna har preparerats med en kombination av slannings- och flotationsteknik. Ingen särskild flotationsapparat har utnyttjats. Sikt med 0,25 mm's maskvidd har använts. Proverna har lufttorkats efter preparering och studerats under mikroskop i 6,7-40 gångers förstoring. Sedvanlig bestämmingslitteratur och förförelser har utnyttjats.

Proverna innehöll måttliga mängder färska rottrådar och enstaka färska frön. Dessa betraktades som recenta och noterades inte som fynd.

Resultat:

Anläggning	Provol. (ml.)	Växtfynd	Träkol*	Anmärkning
Ruta C, Prov 1	900	1 st obst. sädeskorn	XX	
A2, Prov 2	750	-	XXX	Ca 3 dl träkol
A15, L3, Prov 4	1050	-	X	
A19, Prov 3	600	-	X	

*X=<0,5 gr. Träkol; XX=0,5-5 gr.; XXX=>5 gr.

Proverna innehöll endast ett bestämbart växtfynd – ett obestämbart sädeskorn (*Cerealea* indet.) från Ruta C.. Mängden träkol var måttlig till mycket riklig. Provet från A2 bestod nästan till halva volymen av träkol. Det enda som kan låta sig sägas angående tolkning är att det i anslutning till Ruta C sannolikt har hanterats spannmål.

Det utpreparerade organiskt material samt de utsorterade fynden återsänds till Smålands Museum tillsammans med rapporten.

2001-12-13

Mats Regnell

